

Արդ որովհետեւ Մասիս լիագիրն կամեցումէ համատարած ազգին ջոյց տայ կաթողիկոսութեան արժանաւոր անձիքներն եւ Սարգիս եպիսկոպոսի կաթողիկոսութեան ընդամի լինելն յորմէ եւ այս ամառ Թիֆլիզ գնալոյ պատճառն, ուստի մեզ եւս անշուշտ հարկաւոր եւ ջոյց տայ նորա սխալ որով եւ անգոսնելի զատողութիւններն, որ ազգն գեղեցիկ վատահոգութեամբ ասեմ, զգուշանայ, եւ այն ոչ եթէ մեր ինքնակամ կ'ամ ինքնապալա վերամտածութեամբքն եւ վկայութեամբ, այլ իսկական եղելութեամբ, որով յայտնի կըլինի ողջամիտ անձանց, որպէս Մասիսի գրոսածոց անսոսկութիւնն եւ անհիմնաւորութիւնն, նոյնպէս եւ կաթողիկոսական աստիճանի յիշեալ անձանց արժանաւորութիւնն եւ անարժանաւորութիւնքն. բաց յայսմանէ յայտնի կըլինին հետեւաբար մաէս այդպիսի անարժան տղապրութեանց առիթ լինող բնական կամ բերան ատբերան խօսող անձանց կամ երիտասարդաց խաբէութիւնն, խաբղախութիւնն եւ զրպարտութիւններն, որ իւրեանց համար այդպիսի անարժան մշտնները շինելէն ինչպէս նորածէս մողայ, կըզրպարտեն մեկին մէկ բանով, եթէ այն հնազանդ կընտանեւ ուրիշ բան. եւ այնպէս շարունակ յառաջ կըզլան, քէ զովասանութեանց եւ զպարտասանաց մէջ. առանց նայելոյ բանի աշուձախին եւ գործոյ արժանաւորութեան կամ անարժանաւորութեանն. վասնզի ուրիշ իւրեանց աջքի դէմ բաբելոնի արձան կամ ռսկենոյլ պատկեր, ուստի եւ նորա երկրպագութիւն, եթէ ստանալայ եւ, նորա հրեշտակ կըծէնացնեն. իսկ զայն անարգող հրեշտակն՝ սատանայ կըծէնացնեն, զրպարտութեանց բոցերի մէջ մաշեցնելու գիշով. այլ քի զոյ Աստուած եւ հատուցումն գործոց, ամենեւին փոյր չի ինքեանց, որովհետեւ Աստուծոյ արարարապատ շնորհքներիցն օտարացած են, որպէս եւ' մարկանն ամբօրէց ու պատկանէ իցնէն. այսպէս ազգախորհրդեան ղովակն եւեթնեթին հաճախ

ցրած ոչ միայն պարզամիտներին եւ խաբուսի, այլեւ սրբազան Աւետարանիչ Յովնանու տեսեան վիշապի նման խրեանց իսկ ստուգեան տուովն, ցաւեղով աւստղ եւ մեր ազգի համար, դեպի իւրեանց ջարտափառ կողմն քաշելու ջանք եւ անուամբն կերպով:

Բայց բոլր լաւ գիտեան, որ գրապարտութեան փոխանակ վշտանալով, զուարճանումն եւ բերկրում, որովհետեւ նոցա աշխատանքով սորա անշուշտ փառաց պսակ պէտք է ստանան ի գիտողին ամենայն գաղտնեաց, կամ յանազաւ եւ յամենատես յատուաբարեւ արդարութեան, եւ պիտի արժանանան երանութեան, այն է «երանի է ձեզ, յորժամ նախատեսն գծեզ մարդիկ եւ հայրածիցն է եւ ասիցն գծեզ բան ջար եւ սուտ, ցնծացիք եւ ուրախ լիքուք, զի վարձք ձեր բազում եւ յերկինս»: Այսչափ վասն գրապարտողաց:

Իսկ վասն գովելոցն՝ զնեմ անա վկայութիւնս ազգի եւ կարողիկոսին ընդդէմ ստուգեանց եւ սուտակաւ պայտաւքեանց նոցա:

Մնամ հանապազ վասն կենաց ձերոց խոնարհ աղօրարար

Գրիգոր առաջ ֆահմանայ տէր Աւագեանց:

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Կոնգալի տեսն Մատթեոս կարողիկոսին ամենայն Հայոց, արդէն հանգուցելով, զոր սրբատոգեայ է յանուն համայն հաւատացեալ ի յուսաորդական Հայոց ժողովորդեան, բնակելոյ ի Եւրոպայի Աստուածապան քաղաքի եւ յամենայն վիճակս նորին ի 11 Դեկ. 1864 ամի ընդ համար 387 ի սուրբ Էջմիածին:

«Համայն հաւատացեալ մկրտէր ժողովորդեան բնակելոյ ի Եւրոպայի Աստուածապան քաղաքի եւ յամենայն վիճակս նորին սրբախոն քահանայի, գերադէմ ի իսաւնայ, հաւատարմ գործակալաց եւ երկցիկոսանոց, աղանդական վաճառականաց, քաջամուտ արտ ետուագիւտաց, առհասարակ բարեպաշտօն քաղաքացիաց, մեծաց եւ փոքունց, արանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց, քրիստոսաւանդ սիրոյ, յորմէ օրհնութիւն եւ քաղցրութիւն Աստուածային բազմապատիկ շնորհաց հեղեղ ծաւալեցի ի հոգիս, ի կամս եւ ի սիրտս ամենեցուն ձեր, եւ հայեցեցուք մեր ընդ նմին զամենեւեան զձեզ ի բարիս կացեալ տեսանելով, այն է՝ յԱստուածաշնորհ իւրումն գործող առաքինութիւնս եւ սրբութիւնս վերաբերեալ հանցէ ձեզ եւ յետ յաստեացս յանանցն ուրախութիւնս եւ ի մշտնջենաւորն հանգիստ անասման երանութեանց իւրոց, որում փառք եւ զօհութիւն յանդրաւ յաւիտեանս: Առաջի աշայ ունելով մեր եւ սրտի զամենագալի տառապանքութիւնս վասն զրկելոյ յետ ժամանակաց ինչ ի վիճակաւոր առաջնորդէ ձերմէ, ընդ նմին զանափոխ վշտակութիւնս ի խանգարումն կարգաց ուսումնարանի վասն անձանց ոմանց իշխելոց ի նմա գործով տեսնութեան եւ դաստառութեան անուղղափառ հոգով եւ ի դատնութեամբ եւ յիշեալ չաւրադանդ բանից վարդապետութեան, վասնորոյ այսու կոնգալաւ մերով ի վերայ իրաւանց ներգործութեանց տեղապահ առաջնորդի կարգեցորդ Մկրտիչ արքայապետ կոպտան Բարամեանց եւ առաքեցորդ առ ձեզ վասն ժամանակաւորապէս հովուութեան ցհաստատութիւն բարձրագոյն իշխանութեան նորոգ առաջնորդի. եւ քաջայոյս եմք, զի նա ըստ բարեպետութեան իւրոյ կարող եւ ջանակաւ լիցի ապահովացուցանել զհաւատարմութիւնս հոգեւոր կառավարութեան տեղւոյն եւ ուսումնարանին, որով ակնկալութիւն ազգին յրանալ ունի բարեղէպ միջոցոր նորին: Այլեւ հաւատարմ եմք թէ եւ ոչ հովուեացէ զձեզ բարկութեան եւ ատելութեան երկելոյն, այլ համբարաւոր սիրոյ խաղաղութեամբ, ոչ իրր տրեւելով վիճակին՝ այլ մանաւանդ անձամբ օրինակ կալով բարեպաշտութեան եւ քրիստոնէական առաքինութեանց ձերոց, ջանալով լինելով զհետ լինիցի ամենայնի բարեկարգութեան հօտի ձեր ի գործ զնելով ընդ նմին ըստ տէրութեան արարտիրանի զհեղ եւ զհամաձայն ճշմարտութեան քրիստոնէութեան եղանակս խրատուց եւ յորդորանաց առ ձեզ. խոյս տալով յամենայն խստութեանց եւ մարդաշահութեանց, եւ հետեւելով շաւղաց սրբազան վարդապետաց ի հաստատութիւն եկեղեցւոյ, ի արարածութիւն ազգի եւ ի մխթարութիւն հօտից մերոյ Աստուծոյ:

Իսկ եւ առ ի ձեռն յուսամբ հնազանդ լինել նմա յամենայնի եւ ճանաչել զամենայն իրաւունս եւ զօրէնս սիրոյ նորին, ոչ կալով ստահակ այնմ ամենայն պատուիրանաց, որք Աստուածայնովք քարոզին ձեզ, մի մխիթ ի հակառակութիւն բանից, յորոյ յառաջ գայցեն տարածայնութիւնք, շփոթութիւնք եւ աղմուկք ի մէջ

խաղաղութեան եւ սիրոյն հաբուրի, զի եւ Աստուածն խաղաղութեան հանգիցէ ի ձեզ ի յաւիտեանս:

Այլեւ ընդ նմին պատուէր աւանդեցաք յիշեալ առաջնորդին մի զանց աննել, քաղել զորումն չարաշէնք մոլորութեան, տուտակապաս եւ նենգամիտ անձանց սերմանացան կարգելոց յԱստուածային ազարակի, ուստ մարանիդ մերում, զի մի եւ փաշք դառնաճամ աւանդեց բանիցն նոյնն հեղձուցեն զատորացեալ զհասկս խորհրդոյ մտաց եւ հոգւոյ աշակերտելոց քարոզութեանց եւ վարդապետութեանց հնոց եւ նորոց կտակարանաց, զի այս է՝ մի երկիրն մեր բարեբեր լիցի օտաւրայն ի ժառանգութիւն ստացուածոց, որովհետեւ եւ տէրութեան իսկ ունիմք հրաման վասն այնպիսեանց զգուշանալ, ըստ այնմ. «զոյ՛ջ լիբուք ի սուտ մարգարէիցն, որք զան առ ձեզ հանգերձիք ոչխարաց եւ ի ներքոյ են գայլք հախչողապէս, եւ ի պողոտայ նոցա ծանիւրք գնոսալ»: Հաւն ի սոյն միտս առ կողոսպիս գրէր «զոյ՛ջ լիբուք մի՛ զոգձից կողոպտեցէ ճարտարութեամբ եւ մտտի խորթութեամբ, որք ըստ մարդկան աւանդութեան եւ ըստ տուրերոց աշխարհի, եւ ոչ ըստ Բրիստոսի»: Ահաւասիկ եւ ոչինչ երկրայեի է մեզ բազմաւորայն խօսիլ յունկս ձեր առ ի գիտութիւն ճշմարտութեան, զի ըստ նոյնն՝ եւ ուսումնական ոմն Պետրոս Երանանց ասացեալ, որ եւ թիւր ի բանս հաւատոյ մեկնարան ունի յաւանդ զաշակերտս չարեաց յայտուրէր, ըստ նոյնն եւ ի քաղաքից. վասնորոյ առաջադրեցաք նորին սրբաշէնքութեան ի բաց արձակեալ համարել զնա ի պաշտօնէ իւրմէ եւ կարգել ի տեղի նորա զայլ սրբաշէնքաւաստ եւ կոնտագեալ քահանայ մի, որ ունի ուսուցանել կամ զնորդորածութիւն նշանաց եւ շնորհաց եւ խորհրդոց քրիստոսական սուրբ եկեղեցւոյ, եւ կամ գուրդելոցն քրիստոսական հաւատոյ զյորհնեցեալն ի մէջ եւ կամ զհանրապետութեան քրիստոսական վարդապետութիւնս Մտերոյ Մագիստրոսի. եւ ոչ միայն զիշխալ անձն զատուցանել՝ այլեւ զամենայն համախոհն նորին, զի մի փոքր ինչ խմորն զամենայն զանգուածն այլ եւ իսկորեցի, որով շատ լիցի մեզ ի բուրն եւ ի համայնաջինջն հրկիզութեան զաղանդաւորութեան ընդհոյ եւ զանձինն ունան եւ եթ սարկեցուցանել, եւ փրկութեան ինչիւ առիթն նոյնս եւ մի կորստեան, որոյ աղաքաւ համարս ունիմք տալ առաջի Աստուծոյ. ըստ բանի իւրում որ առ Եւրեկիւ մարգարէ «որք ի մարգարէի կացուցի զդեզ ի վերայ տանդ Խարայի, լուրիցս յինչն պատգամս եւ սպառնապաս նոցա իրեւ յինչն, յորժամ ստիցեմ ցանօրէնն, եթէ մահու մեռանիցս եւ դու ոչ զգուշացուցանիցս նմա եւ խօսեցիս զգուշանալ անօրինին եւ դառնալ ի ճանապարհաց իւրոց չարոց եւ կեալ անօրէնն յանօրինութեան իւրում մեռի, եւ զորին նորա ի ձերաց քոյ խնդրեցի»: Եւ ահաւասիկ հաւատարմ բանից մերոց ի լոյս իսկ եկեղեցին նաւ աւանդուցն ձեզ, զի լուեալ մեր ի վաղուց հետէ վասն յիշեալ հեղինակին եւ դասատուին, թէ այլ ընդ այլոց զուգործութիւնս վարդապետութեանց եկեղեցւոյ մէջս ընդլայնէ պատրի եւ չար խորհրդովք մտաց հերձուածողութեան, սակայն այնքան ի ճշմարտութեան կարծիս ոչ միտ էաք, նաեւ զանձն զբաղմբ առնեալ զոր զնմանէ խօսից եւ զրուցից, այլ իբրեւ ի յայտ եկին կրօնական տեսարակք դասատուութեան նորին՝ զատեցաք զայն առաջի մտաւոր քանի մի անձանց յուսումնականաց եւ յերկոց յակալակոսաց վարձելոց յուսումն Աստուծոյ յորում երեւեցան բազմ վերապիք բանից եւ խորհրդոց որ հայելին ստեղծ ի մոլորամիտ վարդապետութիւնն օտար առ ի մէջ եկեղեցեաց. վասնորոյ հրամանս եւ յայլ տեղիս առաքեցաք՝ արգելուլ զյիշեալ անձն ի գործոց տեսչութեանց եւ դասատուութեանց յայլ ամենայն ուսումնարան Հայոց: Այլ լիբուք, եւ մեր եմք՝ եւ մնալ բարեմաղթ առ Աստուած վասն զալոց եւ մշտնջենք ձեզ ի ներքոյ մշտնջենաւոր հովանաւորութեան աշխոյ իւրոյ բարձրելոյ եւ անասան հաւատոյն երկելոյն եւ սիրոյն շնորհք հաստատեալ խաղաղ ի կեանս բարեհաջող եւ Աստուածաշնորհոյ, ի շնորհութեան հոգեւոյն սրբոյ զօրացեալ եւ քաջալերեալ:

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Յայտարարութեան կամաց կամ նպատակի հանգուցեալ ի տեք՝ Մատթեոս կարողիկոսին ամենայն Հայոց զոր ի գրի դրոշմեալ լանձնեալ է տեք Սարգիս արքեպիսկոպոսին Ջալալեանց եւ առաքեալ ի Յունիս ամսեան 1865 ամի ի սուրբ Էջմիածնայ, ի Տփլիսիս առ տեք փոխարքայն Կովկասու ի պէտս խօսակցութեանց ըստ այնմ ի զիմաց նորին Սրբութեան:

Յայտնի լինին տատար մտաւոր ցաւք սրտի խնց Այն ինչ յանցելումն ամի վիճակաւորն Նորնախիջեալ նու ե Պետարարից Պարթիէ վարդապետն Այվազեան եկն այսր ի մայր սուրբ աթոռս, որպէսզի բանաւոր իմն եղանակաւ տայցէ դրացաւորութիւն այնց ամենից դրութեանց մերոց եւ Սինդի սրբոյ Էջմիածնի, որ առ ինքն յաղագս անվայել արարութեանց եւ գործողութեանց յընթացս հնգամեայ առաջնորդական կառավարչութեանց իւրոց ի վնաս սրբոյ եկեղեցւոյ եւ ի գալթաղ զութիւն տեղւոյն բարեմիտ ժողովրդականաց եւ զհաշիւն աթոռապետական գումարաց մնացելոց՝ առ ի արդարացուցանել զինքն առաջի մեր եւ սինդի, խնդրեաց ի նըմանէ յայտարարութեամբ զվերաբնիչ թեմին իւրոյ Նորնախիջեանու ե Պետարարից, ընդ որ հաւանեալ մեր եւ բարեհաճեալ խորհրդակցութեամբ ընդ սրբազան Սինդիին՝ ընտրեցաք զԱնդրէաս արքեպիսկոպոսն ընդ տէր Մովսէս աւագ քահանայի անդամայ կոնսիստորեային Տփլիսոյ եւ առաքեցաք. զորս յուսաւաստեալ ահաւասիկ յետ վերակոչեցաք, տեսեալ զբազմութիւն կուսակցացն նորին, որք յայտնի պաշտպանեն զնա ըստ ամենայնի խափանելով զճանաբարութիւն եւ զարդարութիւն աթոռոյս: Յետ այսորիկ իբրեւ ժամ եղեւ եւ վերստին ներկայացու նա (Այվազեան) առաջի մեր յառանձինն ի միջի այլեայ բանախօսութեանց եւ հարցաքննութեանց, վերաբերելոյ առ վերստեղեւ միտս, եհարց ի մէջ թէ ո՞րպէս եղեւ նորոգութիւն արթնանոյն, առ որ պատասխանեցաք «այս իրիցս ընկալեալ մեր զհրաման ինքնակալ վարդապետ վասն փոխութեանն այնք՝ զնա նակեալ ի նախորդէն մերմ, ի կարգի եղեալ եւ վերստին յաւելեալ ի վերայ նորա ի մէջ ընդ մանց միւս բանից աթոռոյս ըստ արժանւոյն, սուսաք տեսան Պետարարային կովկասու առ ի սուսաք, ուր հարկն է, ի հաստատութիւն: Իսկ նա ընդհատեալ զբան մեր կրկին եհարց թէ՛ քանի՞ ամէն, յորմէ յետ տուեալէք զայն փոխարքային՝ պատասխանեցաք՝ երկու. յետ այս սորիկ ապա յանգեցութեամբ իմն ասաց. այլեւս բաղում ամբ ունին անցանել ի վերայ մինչեւ հաստատեցի. բայց ընդէ՛ր ոչ ընդ ձեռն իմ արարել զայն, զի հիմէ՛ ի նոսա ձեռն իմ արկեալ էր, ոչ ապաքէն մինչեւ ցայսօր վերջացեալ էր. վասնորոյ կարի խոցեալ ի հոգի զարմացաք ընդ յանգուցն համարձակութիւն նորին եւ զարմանալ: Յաւ եղեւ մեզ, զի մեր յետ յաստեացս առ Տէր առ հանգիստն ամենայն աշխատելոց եւ ծանրաբեռնելոց՝ փոխելոյն Ղուկաս արքեպիսկոպոսի տեղակալի մերում, կամեցեալ շնորհով թափուր, զինի երկարաձիգ զմտաւածութեանց եւ խորհրդակցութեանց ընդ հարկաբերեալ անձանց աթոռոյս արժան եւ վայելուչ դատեցաք այնմ պաշտաման եւ կոչման զվիճակաւոր առաջնորդն Աստարիանայ՝ զՄատթէոս արքեպիսկոպոսն վասն պատկոսելի ծերութեան եւ բազմաժամանակեայ փորձառութեանց եւ քաջամտութեանց ի պէս վերս գործաւորութեան եւ մանաւանդ ի կառավարչութեան տնային, եւ այնպէս կարգադրեալ ըստ պարտոպատեմութեան առաջի արարաք մեծի ամենաբարեպաշտութեան ի տնօրէնութիւն, զորոյ զպատասխանին ցարդ շննկալեալ կամք եւ մտաք ի ներքոյ աղգի աղգի կարծեաց մտատանջ եւ ոգեման: Ի վերայ այսր ամենայնի ցաւ եւ վիշտ մեծ ի սիրտ եւ ի հոգի մեր պատճառեցաք ի գրութեան վերոյշատակեալ եպիսկոպոսին զրեալ առ Սինդն, որով յետ զանազան յանկալելոյն համարի խօսակցութեանց տսէ «այսուհետեւ չունիմ ես ճանաչել զայլ որ իշխանաւոր ի վերայ իմ, բայց միայն ի տանէն Լազարեանց եւ նախարարէն ներքին գործոց»:

Օ Ր Ի Ն Ա Կ

Մատթէոս ծառայ Բրիստոսի սրբազան Սարգիս արքեպիսկոպոսի ողջունել սիրոյ ծանուցանել, կառավարիչ թեմին Արցախայ Գեորգ վարդապետն Արամեանց ահա՛ կրկնակի աղերասգրութեամբ խնդրէ զհրաժեշտ ի պաշտօնէն պատճառաւ անձնական տկարութեան: Մեր զինի յորդորական ինչ խրախուսութեանց, ընկալեալ ի վերջոյ զթախանձազին աղերս նորա, զորս ներկայացոյց նա անձամբ՝ յօժարեցաք ընդ այն, եւ կամ է մեզ առաջարկել ի տեղի նորա զայլ որ:

Շանրակչիտ հանգամանք գործոյ վիճակին եւ եղանակ արդեան կառավարութեան նորին՝ ըստ մերում քաջ կշառաւատութեան կարօտին անշուշտ առն առաւել հըմտաղուն ի գործս թեմական տեսչութեան, որ զիտուցէ հանձնարել, խոհմ եւ բազմափորձ գործունեութեամբ ի կարգի առնուլ եւ վարել անայլապէս զմանր հովու աւան պարտաւորութիւն:

Չձեզ ծանուցեալ ընդունալ յաւետ 'ի պաշտօնս
թեմական վարչութեան բաղմամբ փորձառութեամբ
հմտացեալ՝ հրաւիրեմ այսու կոնդակաւ մերով յանձն
առնուլ յօժարութեամբ զոյն առաջարկեալ պաշտօն
և զկամս հաճութեան ձերոյ յայտնել մեզ գրաւորապէս
կի՞նք զժողովրդին համարեցի զայն ձեր այս անձամբ
առ 'ի մօտոյ խորհրդակցելոյ վարչութեան իրին , զի մի
անողորմեացուք և մեր միջնորդեալ բարձրագոյն բա-
ղարկան տեսչութեան առ 'ի հաստատութիւն 'ի նոյն
պաշտօնի ըստ կանոնաց պետութեան :

Յուսաւք զի սրբազնութիւն ձեր չիցէ տհաճ ընդ այս
բարեմիտ առաջարկութիւն մեր , որ հայի յողոտ աղբի
և եկեղեցւոյ սրբոյ մերոյ , վասնզի կենալով մնալով
ձեր 'ի խորշ վանդակից՝ չունիք արդիւնաւորել ինչ ,
ոչ զլուս ազգին , որում պարտաւոր էք սրբազան հով-
ուական պաշտօնի , և ոչ անձին՝ թողով տալագործ
զկար և գործութիւն Աստուածապարգէ շնորհաց , իրրեւ
այս քանքարաւորաց ըստ տէրունեան բանին :

Ի 25 Նոյեմբեր 1864 ամի 'ի սորբ Լ. Չմիւսին :

Մատթեոս կաթողիկոս ամենայն Հայոց :

ՕՐԻՆԱԿ

Կոնդակի տեսան Մատթեոս կաթողիկոսն ամե-
նայն Հայոց սրբապետիցն յանձն պաշտօնակատա-
րի առաջնորդի Եւրոպայ քաղաքի Մարտիկ արք-
եպիսկոպոսին , 'ի Մայիս ամենայն 1865 ամի ընդ
համարաւ 156 'ի սորբ Լ. Չմիւսին :

«Արքազան Մարտիկ արքեպիսկոպոսին բարեհաճ
պաշտօնակատարի առաջնորդութեան Եւրոպայ քաղա-
քին ծանուցանելով , ըստ յայտարարեալի 'ի ձեռն
հաւատարմ անձանց տեղւոյ թէ աշակերտն Պ. Պիտ-
րոս Եանջեանց Վարդգիս անուամբ Մարտիկան կարգ-
եալ է իրենիւ ուսուցիչ 'ի գիւղի Խոնքեանց մերձ եղե-
լոյ քաղաքի և ստանայ անձիկ յարաբանելու անհաւան
հինգ տարի արժամ . այլ թէ թիւ աշակերտաց նորին
որքան է եղեալ և ո՞վ իցէ տնօրինեալ և հաստատեալ
զեա 'ի պաշտօնի ուսուցչութեան մեզ չէ ինչ յայտնի
տակարին , և որովհետեւ մեր յառաջագոյն կոնդակաւ
արձակեալ եմք 'ի պաշտօնի տեսչութեան զմարմարտ
ուսուցիչ նորին զՊիտրոս Եանջեանց , և վասն հերձեալ
լինելոյ նորին 'ի ծոյց Հայաստանեայց առաքելական
աւանդաբանական եկեղեցւոյ՝ հրամանագրեալ եմք յա-
մենայն ուրեք շնորհաւոր զեա յորակի և իցէ 'ի զբաւ-
րոյս , վասնորոյ և այժմ պարտաւորեմք զսրբազնու-
թիւն ձեր և կանխատորոսայն տեղւոյ . և յետ հաւատարմ
լինելոյ արձակել զՊիտրոս և վստահեալ 'ի զանգու-
ծու չարագործութեան զաշակերտ նորին զԼ. Չմիւսին Վա-
րդգիսն Մարտիկան և այնպէս յապահովի առնել զմեզ
'ի ձեռն զրոյթեան ձեր զանազան տնօրինով միջնորդայն
այնպիսով մեծամեծ կորուստեան , որ հայի 'ի հաւատ
միտ ճշմարտի և անխաղ վարդապետի տնօրին մերոյ
Յիսուսի Քրիստոսի . նաև զզուլանալ ինչ , զի յայմ
հետէ մի այլ ևս երեսնայն այնպիսի անձինք 'ի վիճակի
ձերում որք ունիցին ընդ ինքեանս սուտ վարդապետու-
թիւն , ըստ սրբազան Աւետարանչին , և զան առ ձեզ
հանդերձիւք ոչխարաց , որք 'ի ներքոյ գայլք յախը-
տակողք են» :

Ահա յայտնի եղեմ ձեզ պատճառքն ըստ որոց քե՛
ստանեմ Հայք , քե՛ Ռուսաստանեայք եւ քե՛ այլոց
կողմանց զէն յօժարուիլ ամենեւին ունենալ իւրեանց
սուրբ առաքելական եկեղեցւոյն Հայաստանեայց կա-
թողիկոս կամ գլուխ գանձն գոյաբաղ կամ գանձն
հերետիկոս , իսկ իցի օն անգր 'ի սրբոյն Պիտրոս
մեծէ Լուսաւորեցին : Վասնորոյ առանց գիտելոյ ըզ-
բանի հական ստուգութիւնն ամօք է գոյատուական
օսմանեմ Հայս բամբասել տպագրութեամբ , հրա-
տարակելով քե՛ նորա բաժանիլ ունին Լ. Չմիւսինայ
արքեպիսկոպոսին , երբ ինչեալ երկու անձինքն ըլինին կա-
թողիկոս : Մնում հանապազ վստահեմք ձերոց
խոնարհ աղօթարար ,

Գրիգոր առաջ ֆանանայ Աւագեանց :

Ինչպէս լրացրոյ շարժաւ աւուր թուովն 'ի պաշ-
տօնի ծանուցեալ էք , երէկ (22 Յուլիս) երեսփո-
խանք ժողով կազմեցին Վուսիպիտի Պատրիարքա-
կան Մայր եկեղեցւոյ մէջ Լ. Չմիւսին կաթողիկոսի
ընտրութեան մասնակցութեան համար :

Ժամը 6ին ատեն բացուելով նախորդ նիստին
ատենագրութիւնը կարդացուել և վաւերացուելն
վերջը , Լաւանեան Ստեփան Պէյրը ընտրական

գործողութեանց համար կանխեալ գործադիր յանձ-
նաժողովոյ կողմանէ երեսփոխանաց հաղորդեց յանձ-
նաժողովոյ ղործերը : Լ. Չմիւսին Սինհոգին ղորոյն
պատասխան մ'ուղղեր է՝ ծանուցանելով թէ՛ Սին-
հոգին կողմանէ ցուցուած ընտրական տրամադրու-
թիւնները ընդունելի չեն ըստ որոշման երեսփոխա-
նական ժողովոյ Տաճկաստանի : Պիտր մ'ալ Լաւա-
նեան ժողովոյ սրբազան Պատրիարքին ղրկուել է այս
ընդհանրական ընտրութեան մէջ Սինհոգին հրա-
հանել համեմատ շմանաւորելու և մայրաքաղաքիս
մէջ գումարուելիք վիճակային ժողովին համար Լ-
րուսաղէմայ կողմանէ երեսփոխան մը ցուցնելու
առաջարկութեամբք : Լաւանեան սրբազան Պատ-
րիարքը այս առաջարկութիւններն ընդունել և մայ-
րաքաղաքիս Լաւանեան փոխանորդական տեղապա-
սարձանապատիւ Սինհոգի վարդապետն ալ Լաւանեան
մայր երեսփոխան ցուցեր է , սակայն պայմանելով
որ Լաւանեան պատասխանատուութիւն չառնէր վը-
րան եթէ այս ընտրական գործողութիւնը ձախող
հետեւեալ մ'ունենայ : Լաւանեան ղրբէն զատ ,
Սինհոգի և Լաւանեան կաթողիկոսութեանց ղեր-
Տեղապահներն ալ հետագործ մեկմեկ երեսփոխան
ուղղուելով , վարձապետեան Նիքիտէս եպիսկոպոսը՝
Սինհոգի , և Սինհոգին չի՞զհանգէս վարդապետը
Լաւանեան երեսփոխան ցուցուել են , իսկ Լ. Չ-
միւսին Սինհոգին ուղղուած ղորոյն պատասխանը
մինչև ցայսօր մայրաքաղաքս հասած չէ : Զանձնա-
նաժողովը այս նախնական պատրաստութիւններն
յետոյ վիճակային համապատասխան ժողովոյ ներկայ
գտնուելու համար հրաւիրել է մեծաւոր վիճակայ-
նայինքն Պրուսայի՝ Տրապիզոնի՝ Թաքիրտաղի և
Վեօթաճեայի Լաւանեան եպիսկոպոսները և Սին-
հոգի Պատրիարքական փոխանորդն ու Լաւանեան
վանուց արքայայն : Լաւանեան ատենք ամենք
ալ բաց 'ի Պրուսայի և Վեօթաճեայի Լաւանեան
ներէն , ներկայ գտնուեցան վիճակային համապա-
մար ժողովոյ , որուն արդիւնքը հրատարակած եմք
փնջի՝ առաջին թուովը :

Ստեփան Պէյրին այս տեղեկութիւններն յետոյ
կարդացուեցան համապատասխան ժողովոյ կողմանէ
Լ. Չմիւսին ընդհանրական հայրապետութեան համար
ընտրելի նշանակուած եթէ արքեպիսկոպոսաց , ինչ-
պէս նաև Սինհոգի և Լաւանեան կաթողիկոսա-
կան մասնաւոր գահուց համար ընտրուած երեսփոխան
կի՞նքնականց անունները :

Հետեւեալ խորհրդածութեան սկսելով ներկայ
երեսփոխանք , վերջապէս որոշուեցաւ քուէարկու-
թեան ձեռնարկել և Լ. Չմիւսին համար պատրաստ
նաժողովներն երեք ընտրել , Նիքիտէս գտնուողնե-
րը քուէներն տուին : Իսկ բացակայից քուէները
նախկան պիտի ուղղուին : Քննիչ յանձնաժողով մը
կազմուեցաւ՝ որոյ կողմանէ անգամ են Լաւանա-
ղէմայ Սինհոգի և Լաւանեան երեսփոխան Զարք-
իսկ աշխարհականք՝ Լաւանեան Ստեփան և Բէկիս-
եան Սինհոգի Պէյրը ու Չալոբեան Լաւանեան Էփեն-
տին : Քուէահամարը առաջիկայ չորեքշաբթի օրը
պիտի ըլլայ կէսօրին . և ազգայինք աղաւ են ներ-
կայ գտնուելու : Լաւանեան նոյն օրը երեսփոխան
քուէարկուց թիւ 71ի չհասնի . քուէահամարի գոր-
ծողութիւնը երկու օր ալ ետ պիտի ձգուի :

Տաճկաստանի կողմանէ Լ. Չմիւսին երթալիք մեկ
կրօնական և մեկ աշխարհական երեսփոխանաց ընտ-
րութիւնը գործադիր յանձնաժողովին հղուեցաւ :

Չմիւսին նշանակուելու թէ , երեսփոխանաց կող-
մանէ ընտրուած կաթողիկոսացուները բացարձակա-
բար բոլոր Տաճկաստանեաց վերջին ընտրելիք պիտի
համարուին և Տաճկաստանի երկու երեսփոխանք
Լ. Չմիւսին կատարուելիք վերջնական ընտրութեան
ատեն անոնց համար պիտի ասն իրենց քուէները :

Նշանակութեան արձանի է Նիքիտէս Սինհոգի
վարդապետին ատենախօսութիւնը գոր կարգաց երես-
փոխանաց թոյլտուութեամբ : Նիքիտէս ազգու-
կերպով ժողովոյն ներկայացոյց ամենայն Հայոց կա-
թողիկոսի մը պաշտաման մեծութիւնը և յորդորեց
որ առանց որ և է նկատման արժանաւորն ընտրեն
Ժողովականք ղո՞ճ ըլլալով Նիքիտէսն այս յիշատա-
կութեան վրայ , շնորհակալութի մատուցելն անոր :

Պաճ մ'եղաւ Սինհոգի և Լաւանեան կաթող-
իկոսաց ինչորդ մէջ բերուեցաւ : Ստորորում անց-
եալ շաբթեան վիճակային համապատասխան ժողովը
այս խնդրոց ալ միջամտութիւն ընելով՝ Սինհոգի

ու խաչատուր եպիսկոպոսները ապօրինաւոր նշանա-
կակեր ու Յակն ընտրելի ցուցեր էր , ժողովը այս
գործոյն վրայ բացատրութիւն ուղեց , և Նիքիտէս ե-
պիսկոպոսի միջոցաւ ընդունելէն յետոյ՝ վերջապէս
ինքն ալ ապօրինաւոր հրատարակեց յիշեալ եպիս-
կոպոսները , և որոշեց որ 15 օր ետքը ժողով կազ-
մելով յիշեալ մասնաւոր կաթողիկոսութեանց հա-
մար ալ մեկմեկ պահակալ ընտրել պատրաստեալ ա-
նուններն :

Լաւանեան քուէարկութեան ժողովոյն երէկուան
նստին արդիւնքը : Վերափառելիք որ անոր որոշում-
ները գործադրուին , առանց դժուարութեանց պա-
տահելու ինչպէս կը ղուշակեն ուսանք : Փնջ

Լաւանեան Հայոց կաթողիկոսական աթոռոյն ընտ-
րելեաց քուէարկութիւնն ու քուէահամարը երէկ
կատարուեցաւ Պատրիարքարան՝ կաթողիկոսական
և Քննիչ մասնաժողովոյ ներկայութեամբ :

Տրուած քուէներուն թիւն էր 77 :

Լաւանեան քուէ ստացողներն եղան՝

Տէր Լաւանեան Պ. Պատրիարք Լաւանեան 44

Տէր Վեօթաճեան Լաւանեան 44

Տէր Խոնքեան Լաւանեան 29

Ինչպէս որ կը տեսնուի , այս երեք ընտրելեաց
առաջին երկուքը հաւասար քուէ ստացած ըլլալով ,
Ս. Պատրիարք հայրը կաթողիկոսական և Քննիչ
մասնաժողովոյ հետ խորհրդակցութեամբ որոշեց
վերստին հրաւիրել ղերեալ ազգային երեսփոխանաց ,
որպէսզի վերջիշեալ երկու հաւասար քուէ ստա-
ցողներուն մէկին կամ միւսին՝ այն է կամ Լաւանեան
սրբազանին կամ Վեօթաճեան սրբազանին վրայ քուէներն
ղրելով՝ երկուքովի օրը Պատրիարքարան ղրկեն ,
որ Քննիչ յանձնաժողովոյ ներկայութեամբ վեր-
ջին քուէահամարը պիտի կատարուի : Սինհոգի

ՎԻՃԱԿՈՒՄ

Անգղիոյ Թագուհւոյն Պրուսական

Հայ թագաւորութիւններէ ներքը :

Յարգոյ պարոն Ս. Միքայէլ Լաւանեանի ուսում-
նական երիտասարդին հեղինակութեամբ հայերէն եւ
ղիմացը անգղիերէն լեզուաւ շարադրեալ պատուա-
կան եւ հետաքրքրական փոքրիկ գիրք մըն է . որուն
վերայ ուսումնական հասարակութեան ուղարկու-
րիւնը կը հրաւիրեմ :

Տպեալ 'ի Զմիւռնիա , 'ի գործարանի Տեղեւան :

1866

ԼԱՊՏԵՐ ԼՈՒՍԱՏՈՒ

Գերապատիւ տէր Սինհոգի Տրապիզոն վարդա-
պետը , նախկին առաջնորդն Քիւրտիստանու շարա-
դրած է այս գիրքը . իր սուրբ գրոց , ազգային պատ-
մութեան եւ քրիստոնեական վարդապետութեան հա-
մառօտ բովանդակութիւնն է , պարզ աշխարհաբա-
նա քիւրտերէն լեզուաւ գրուած 'ի պէտս Քիւրտիս-
տան բնակող Հայ ժողովրդեան :

Ազգասեր հեղինակը՝ իւր այս աշխատասիրութեան
տպագրութիւնը ղիւրապետեալ համար՝ զորս մասի
բաժնած է գայն . եւ այս անգամ բարեպաշտ ամենաց
ձեռնադրութեամբ առաջին հատորը միայն հրատա-
րակելով , կը յայտարարէ միւս հատորներն ալ ղարձեալ
սոյն կերպով հրատարակել :

Ինչպէս կը տեսնուի , Սինհոգի վարդապետին ջան-
քը՝ Քիւրտիստանի Հայ ժողովրդեան բարոյական եւ
կրօնական խեղճ վիճակին նպաստամատոյց ըլլալ է .
ուստի կը յարգուի ղերեալ հատորները հասարակութիւնը ,
որ իւր կողմանէ հոգ տանի ազգասիրաբար օգնական
ըլլալ . միւս հատորներուն հետ լինելու տպագրութիւն ,

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԴՈՒՄ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ

Ներքին քաղաքական կացութիւնը օրըստօրէ բար-
ւոքելու վերայ է : Ըստ ժամանակ չկայ որ ամեն
մարդ մեծ անհանգստութեան մէջ էր մտածելով որ
Լաւանեան , Բուսիտի և Խալիկի մէջ եղած պատե-
րազմը կրնար ահագին կերպիւ տարածուիլ և վտան-
գաւոր հետեւութիւններ ունենալ Լաւանեան ղանա-
զան տէրութեանց համար : Լաւանեան մտածութիւնը
և անհանգստութիւնը այսօրուան օրս փորձառուած
են , և այսուհետեւ հիմաւոր երկիւղ մը չկայ թէ
սահմանադրութիւնները ոտքի տակ պիտի առնուին .

Հասարակաց բարեկարգութիւնը պիտի շփոթուի յ՝ յոգնովաբար ընդհանրապէս բնակիչները ամեն ջանք ի գործ կը դնեն խարժարոյն «Իրան» այսինքն վեհապետական իշխանութեան հետ համաձայնութիւն մի հաստատելու «Իստատագրիները» որ այսօրուան օրս մեծապէս տկարացած են, խոնարհաբար ապերսմատոյց կը ըլլան կայսերական կառավարութեանը, որ քանի մը զինուորականներ և շնորհներ ընէ ի նըպաստ իրենց երկրին և ի բնաւ հանգարտութեան մէջ կը գտնուի, ժողովք վարամ գլխաւոր խոռովարը բոլորովին տկարացած փախտական կը թափառի և տարակոյտ չկայ թէ քիչ ժամանակէն ձեռքաւ ապիտի ըլլայ և ի բնաւ պիտի արտաքսուի ի կատարեալ հանգարտութիւն յիշեալ եւրոպայի իսկ իրիւրիւնը, որոնք այնպիսի արտոնութիւններ կը պահանջեն զորս խարժարոյն յոգնը չկրնար շնորհել, պիտի չունանան անշուշտ իրենց պահանջմանց անտեղութիւնը իմանալու և զոչ պիտի ըլլան իրենց վիճակէն, որ ուրիշ նահանգաց հետ բաղդատութիւն մեծ առաւելութիւններ ունի:

Պատատագրիներուն խնդրած զինուորականները որ վերը յիշուած են, հետեւեալներն են.

1. Կընդդէմ որ իրենց սահմանադրութիւններուն վերայ շինուած ամրոցները քակուին, որոնք զանազան խոռովութեանց պատճառ կուտան նոյն ամրոցներուն մէջ քանկող պահպան զօրաց և իստատագրի քանկաց մէջ:

2. Կաշախն որ 1863ին Պատատագրի անուած երկիրները ետ տրուին, զորս եւրոպական տէրութեանց յանձնաժողովը, որ 1853ին և 1859ին կազմուեցաւ, Պատատագրոց տրուիլը արժան համարեց:

3. Կընդդէմ որ կայսերական կառավարութիւնը շնորհք ընէ նաւահանգիստ մը տալու իրենց Արքիական ծովուն վերայ. քանի Պատատագրիք ծովագիւրջ քաղաք մի չունենալով իրենց երկրէն ելած ապրանքները շահաւէտ գիւնեցող չեն կրնար վաճառել, և իրենց հարկաւոր եղածներն ալ շատ սուղ գիւնեցող ծախու անեն իւր պարտաւորեալ են:

Կայսերական հրովարտական մեքիքիւնը զայն մաքաւութիւնը իսկիւր քառանկիւնայի նախորդ տեսուչ իրիւր Պէյլին յանձնուեցաւ:

Սարլեան վեհապետը Պոզոս-Պէյլին, որ օգոստոսի մայր թագուհոյն սեղանաւորն է, կայսերական հրամանագրով իւրայի աստիճան շնորհուեցաւ հանդերձ (սամանէ կարգին երկրորդ աստիճանի շքանշանաւ):

Ընդհանր ամսոյ 29ին առաւօտուն Երուսալէմ մէջ եղած ֆէսի արքունական գործարանը հրդեհ պատահելով, 2-3 ժամուան մէջ հրդեհ քարակ եղաւ նոյն պատուական շէնքը, որ շատ մեքենաներ կը բնակէին:

Արեւմտե թէ կաթողիկոսական ընտրելիաց վերայ քաղաք ամսոյ 3ին եղած երկրորդ ու վերջին քուէարկութեամբ Պրուսայու առաջնորդ գերագաւառ Տ. Վիկտոր արքեպիսկոպոսը 45 քուէ ստացեր է, և Երուսալէմի Պատրիարք տէր Եսայի արքեպիսկոպոսը 29 քուէ և Քուէից բոլոր թիւը 74 է եղեր:

ՔԱՆԱՅԱՆ ԵՄԻՐԻՔ

Զմիռնիա, 6 Օգոստոս:

Ընդհանր ամսոյ 29ին կայսերական բարձր հրովարտով կարգացուեցաւ, որով նահանգիս ընդհանր կառավարութիւնը վսեմափայլ Սիւրէյա փաշային կը յանձնուի: Քաղաքական, զինուորական ու կրօնական գլխաւոր պաշտօնատարները, ինչպէս նաեւ զանազան հասարակութեանց գլխաւորները ներկայ գտնուեցան այս ընթերցմանը. որուն լինելուն հետ Սիւրէյի և ֆէյսին, պարագայիս յարմար, համառօտ աղբիւր մի բրաւ և յետ այնորիկ ամրոցներէն ինքնաթիւնը արձակուելու ողջունելու համար զպաշտօնակալութիւնը Սիւրէյա փաշային:

Նորին Վսեմութիւնը իւր բարձր պաշտօնը սկսաւ ի գործ դնել հոգ տանելով նախ հային գնոյն վերայ, որ 90 փարայի կը վաճառուէր օրուան: Բայց մեր նոր կառավարչին անօրէնութեամբ, հացագործները խոտացան 70 փարայի ծախել նոյն հացը՝ զոր 90 փարայի կը վաճառուէին:

Երկուշաբթի օրը անգղիական շոգենաւը Բոսֆոր անուն, որուն մէջն էր լորտ Քլեմէնս Բաճըթ ծովապետը, մեր նաւահանգիսը հասաւ Կոստանդնուպոլիսէն:

Գալով, և հետեւալ օրը համարաւ եղաւ դէպ ի Բաթրաս երթալու, ուր կը գտնուի անգղիական նաւատորմը, որուն հրամանատարն է յիշեալ ծովապետը:

Սնդգիւկան շոգենաւը Փոսթալը Սիւրէյա կոչուած, որուն հրամանատարն է միտր Մաքսուդէլտ, ամսոյ 2ին Կիւրտ գնաց:

Յիշեալ կողմէն հասած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ նոր խոռովութիւններ ծագել են Կիւրտի մէջ, որ ժողովրդեան մէջ մասը գէշ քառնելով լինը եղած է. ուսկից կը խորհին զիմարութիւն շինելու համար. վարութեանը: Բայց տարակոյտ չկայ թէ շատ ժամանակ չեն կրնար զիմանալ. քանզի յիշեալ կողմէն ընդհանուր կառավարչ Սիւրէյա փաշան բաւական չեն զինուորական զօրութիւն ունի ի հրամանայ ներքե:

Կոստանդնուպոլիսէն եկած շոգենաւերը, որոնք 10 օր քառանկիւն ալիսի ընէին, 4-5 օր մարտնոցը մնալէ ետեւ, ապա թող տրուեցան յիշեալ մայրքաղաքէն հասած նոր հրամանաց համեմատ, որ պատահած քուէայի գէշերը անհիմն են եղեր: Ուստի անցեալ ամսոյ վերջին սկսեալ Պոլսէն հասած նաւերուն համար քառանկիւն չկայ:

Լոստանի իրիւր Սարիկայի մէջ քուէան անպակաս ըլլալով, նոյն նաւահանգիսաներէն հասած նաւերը և ապրանքներ 10 օր քառանկիւն ալիսի ընէին:

Քուէան զօրաւոր Սիւրէյա ծովագիւրջ եղած քաղաքացի մէջ կը խորհանակ իւր հայրակաները քիչ կամ շատ սատակութեամբ: Մոտավարօրէն հասած լուրերն ալ կը ծանուցանեն թէ Եսայի սէջ, Փոքրի մէջ և Բոսանիւլայի ուրիշ քանի մը քաղաքացի մէջ այս ախար կը լորտ, ինչպէս նաեւ Քուստուքի մէջ Սիւրէյա կը խորհուի զօրութեան հարուածները բարեկարգութեամբ զարդարելու:

Քուէան, որ Պոլսէն իրիւր քաղաքը երևան եկած էր, բոլորովին զաղարկեալ այժմ: Այս ախար շարունակեալ յիշեալ երկրի ուրիշ կողմերը. վստի, օսմանեան կառավարութիւնը հոգ տարաւ զօրութեամբ միջոցաւ նոյն քաղաքին ուրիշ կողմանց հետհաղորդակցութիւնը արգելելու:

Երկուսուն կողմէն թէ քառանկիւն առաջիկայ հոնքը յաղող կայսրութեան մէջ կը գտնուի: Ներքին կողմէն հասած լուրերը միարմարութեամբ կը հաստատեն թէ 2 1/2-3 միլիոն կենդանաւոր ալիսի հասնի այս տարուան հոնքը:

Արմենացի հոնքը ևս շատ առատ կերելին և ըստ հասարակաց կարծեաց Երկուսուն տեղական սպառման կարօտութիւնները լեցնելէ ետեւ, զորս յուղարկելու ևս շատ քան ալիսի աւելոյ:

Փարիզի երեկոյեան Մոնթէօր լրագիրը կը զուտապարտէ իրանաւոր Քլարուան քաղաքին քրիստոնէից յուղմունքը և կը յիշէ անոնց չափաւորութեան խրատները, զոր սրբաւ: Պապը յուղարկեց Մարտի կղերիկները:

Յայտնի է որ իրանաւոր ընդհանուր կառավարչ Տաւաթ փաշան, զգուշութեան նպատակաւ Պէլլութէն զօրակաւ մի բերել տուաւ. որ Քլարուան կը բերէին, այս քաղաքին հանգարտութիւնը հաստատուէն պահելու:

Կարէի է, կըսէ Փարիզի Քլարուան իրիւր լրագիրը, որ Գաղլիան իրաւունք ունենայ երկրի վերաբերեալ փոխարկութեան մի. բայց կայսերական կառավարութիւնը տակաւին առաջարկութիւն մի չէ ըրած այս գործոյն նկատմամբ: Գաղլիայ և Բրուսիոյ բարեկամական յարաբերութիւնները խիստ բարձր վիճակի մէջ կը գտնուին:

Պէլլութի Կաղլի տիւ Նոր անուն լրագիրը կըսէ թէ Գերմանիան չլինար երկրի վերաբերեալ փոխարկութիւններ ընդ Գաղլիոյ տէրութեանը:

Ստորիւնները Քառանկիւն կոչուած բերդերուն բոլոր շարժական բաները դէպ ի Վիեննա կը լորտարկուին:

Միւրիւրի Երկրի կայսրի հին Փարիզ հասեր է:

Չանապուս պատերազմները, որոնք տատապեցուցին Երուսալէ 1815ին սկսեալ մինչև 1864, 2 միլիոն 762,000 անձանց մահ պատճառեցին, որոյմէ 2 միլիոն 148,000ը եւրոպայի էին և 614,000ը ուրիշ երկրներէն. ըսելով որ լորտու վերայ հաշուելով տարին 43,000 հոգի կը լորտ: Այս թուանշաններուն մէջ պարունակուած չեն պատերազմին ծագած տարափոխիկ հիւանդութիւնները:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՐԱՎԱՆ

Բամպակ. Սպանիայի համար անողներն ետ քաղուեցան: Երկուշաբթի թրեւտի համար Տեղեւը:

Իրիւր Քլարուան ամսոյն տեսակէն ծախուեցաւ 600-630ի: Սպանիային 730ի կենդանաւոր:

Երկրի. Հոլանդացի և ամերիկայի ընկերութիւնները 103 կողով առին 142-150ի: Հիմա ապրանքի տէրերը չեն ուզել ծախել այս գիւնեցող:

Ընդհանր ամսոյն մինչև հիւղարկութիւն օրը 103 բոս թուղ եկաւ շատերուն գիւնը գոհացուցիչ չեն: Հասարակ տեսակը 140-130ի ծախուեցաւ: Երկրի ըստածը 180ի: Երկի 91 բոս եկաւ և ծախուեցաւ 140-160 զուրուշ կենդանաւոր:

ԳԻՒՆԱԳԻՆ ԲԱՐԵԿԱՍԸ

ԳԵՂԱՆՏԵ ՀՈՂՈՒՆԷ

ՋԵՂԱՏԻՆ ՀԻՄԱՆԴՈՒԹԻՒՆԷ

Մարդոց զգայն գրութեան (սիւրէյ) շատ յոյնաւ ըլլալը ստակաւ ախար մէջ է և զիւրեան ամենափոքրիկ շարժումը կամ զբարեկարգութիւնը վտար է յոյժ: Վստի գիւնը գտնուի և անոր դիւրը: Միւրիւր գիւնը այսինքն քիչ լինէր, քանզի, և ողբից ընկելը: և աւելի աղէկ կը լորտ որ բոլորովին հեռանաւ անոնցմէ, և ամենին չլինաւ: Նմանապէս խաչէ մի խմբի և անոր տեղ թէ թէ (թէյոլ) (չոյ) գոհ եղեր: Յարեւի եղածին շափ մասը օր օր, ամեն գիւնը իմ գեղահասակներէ երբ կամ շոր հասկընէ, շատ միս կը և համեմունք (սոյս) հեռի կեցեր: Երբ այս օգտակար կանոնները ճշգրտութեամբ ի գործ դնելու ըլլաւ, միտքը շուտով պիտի հանգստանայ, մարմնը առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաւ թէ զգաց շարժումն ունեցար:

ԱՆԿԱՐԴՈՒԹԻՒՆԷ ԻՐԻՎԱՄԱՆԵՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ, թէ կը լորտը շափեն աւելի ըլլալը կըլլան կամ բաւական չեն ըլլալ: Թէ քաղաք կամ աւազը երկրամասը կը հանին կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գոյանան մէջքին համապատասխանաբար մասը: Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հոլ օրուի գեղահասակները աւելու տակաւ հրահանգաց համեմատ անոր սպեղանիով չըլլալ երկրամասը վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը: Այս բարեկարգ անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ ուրիշ գեղերը զոր տեղը գործածուած պիտի ըլլան:

ՍՏԱՄԲԱՆ ԱՆՈՒՆԷԼԸ

Որ և է գեղ մի չկրնար ստամբի գրութիւնը նորոգել և աղէկանել զայն շուտով ինչպէս այս գեղահասակները: որոնք անբարեկամութեան կամ վատթար կերակուրէ պատճառաւ բոլոր թրեւտութիւնը կը վստի և կը համին ի լեւոր (հոյս ֆէյս): որուն գործողութիւնը կը կարգադրեն: Զիւրեան ստակիկ ձգտման (հոյս) գեղերուն մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի և լեւորի ու ստամբի ամեն անկարգութիւնները միտք կը բռնէ:

ԲՈՐԲՈՒՐՈՒՆ ԹՈՒՐԿԱՆԷՑ (ԴՈՒՄԷՐ) ՀԱՁ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒՐԿ

Հիւանդութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութեանց ամեն ախտն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է: Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին աւազին նըշանները կրնան միտ կարգադրուիլ: Հոլ օրուի հաշակարգ գեղահասակի միջոցաւ: Ասոնք շուտով կը կարգադրեն արեւուն օր և է առաջամասկեալ անշարժութիւնը, կը թէ թէ ցնեն խցուած շնչաւորները, կը բարեկաման շնչաւորներն ստակիկ արագութեամբ և կարողութեան կուտան շնչաւորին ու թորեան գիւրութեամբ ու կանաւորապէս գործելու: Այս գեղահասակները իրենց մարդկական գործութեամբ կը սրեն արեւուն ամեն աղտոտութիւններէ, և այս եղանակաւ կը զօրացնեն զգրութիւնը (սիւրէյ) ընդդէմ ծիւրական ախտի, շնչաւորութեան, և ուրիշ թորային տկարութեանց:

ՏԿԱՐԱՏԵԱՆ ՄԱՐԴԿԱՍԻՆ ԲԱՐԵԿԱՍԻՒՆԷ

Տկարութեան, թուրութեան և զղացաւորութեան գեղերուն մէջ, որոնք օր և է բնական կամ գերբնական չափազանցութեան յաւաք եկած են, այս գեղահասակից պէտք է նորոգել ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է: քանզի մարդոց թիւնը կը վերահաստատեն, մարմնին ամեն հիւղարկութեամբ կը կանաւորեն, զգայն գրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարգարե և վերջապէս առողջութիւնը ձեւը կը բերէ:

Հոլ օրուի գեղահասակը ամենէն օգտակար գեղերն են հետեւեալ հիւանդութեանց համար:

Հնչարգութիւն,	Յօլացաւորութիւն,	Թորացաւորութիւն,
Մարմնային ախտ,	Տեւաւորութիւն,	Ցաւ որովայնի,
Խիթ (սոյս),	Զրգողութիւն,	Միջարգութիւն,
Հարբուղի,	Անմարդութիւն,	Բորբոքում,
Ծիրակաւն ախտ,	Կաւակի,	Խաղաղ ընդհանրաց,
Թանջ (սոյս-հոյս),	Բաւարկութեան սրտի,	Անկանոնութիւնը կախալ պարանոցի,
Վերնոտութիւն,	Քար կամ խիճ միջաւանց,	Նոյն,
Լիւրի հիւանդութիւն,	Նոցի,	Մորթային հիւանդութիւն,
Փողոցաւ,	Արդիւնեան ախտ,	Խցողութիւն:

Այս գեղահասակները, որ կը շինուին Հոլ օրուի բռնկին անհասկանալիութեամբ, կը վաճառեն իւր գործարաններ ի Լոստոն, Սիւրէյա կոչուած թաղը Թիւ 244, ի քիւ 1 և 1 1/2 մէջ: Գիւնը արժան է որ սպեղալ հրահանգներ կան ամեն լեղաւոր, որքան մէկ հաս կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ ի տեղեւորութիւն հիւանդ, ամեն պարագայից մէջ:

ԽՈՐԱԳՐՈՒՄՈՒՆ ԵՒ ԴՆՈՒՄ Գ. ՊԱՆԴԱՐԵԱՆ:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ